

- **Полікультурність** – це політика, заснована на ідеї рівнозначної цінності культур усіх народів, паралельного існування культур з метою їх взаємного проникнення, збагачення й розвитку в загальнолюдському руслі масової культури.

- Як виникли полікультурні суспільства? Сучасні суспільства з багатьма культурами виникли в більшості випадків в результаті політичних та економічних процесів.

Наприклад, в Європі розвиток полікультурних суспільств став посилюватися після Другої світової війни. В той час відбувалося значне переміщення населення з однієї країни в іншу і в межах країн (*міграція*). Це призвело до співіснування в межах кожної з європейських країн різних культур.

Україна є *багатокультурною* державою. На її території проживають представники різних культур, національностей, віросповідань.

Україна є не тільки полікультурною, а й *поліетнічною* державою. На її території проживають представники різних етносів, які являються носіями різних культур. В певних випадках різні соціальні групи населення та етноси в Україні називають *меншинами*.

Меншини - такі групи людей, які проживають на протягом довгого періоду, але володіють відмінними від більшості населення рисами характеру, мовою, культурою, поведінкою, звичаями, способом життя території країни.

МІЖНАЦІОНАЛЬНІ ТА МІЖКУЛЬТУРНІ конфлікти та шляхи їх розв'язання

- **Міжетнічні (міжнаціональні) відносини** — відносини між етносами (народами), що охоплюють усі сфери суспільного життя.
- **Рівні міжетнічних взаємин:**
  - 1) взаємодія народів у різних сферах суспільного життя;
  - 2) міжособистісні стосунки людей різної етнічної приналежності.

У сучасному світі відбувається економічне, культурне і навіть політичне зближення (інтеграція) націй (ЄС — Європейський Союз).
- Європейський Союз, утворений 1993 р. відповідно до Маастрихтського договору 1992 р. на базі Європейського Співтовариства, об'єднує: Бельгію, Великобританію, Німеччину, Грецію, Данію, Іспанію, Італію, Люксембург, Нідерланди, Португалію, Францію, Ірландію, Австрію, Швецію, Фінляндію, Польщу, Угорщину, Чехію, Словаччину, Естонію, Латвію, Литву, Словенію, Кіпр, Мальту, Болгарію і Румунію.
- У червні 2004 р. була прийнята Європейська конституція. Вона зумовила критику з боку Ватикану через відсутність згадки про «християнське коріння» європейської цивілізації. До того ж Іспанія і Польща спробували переглянути порядок прийняття рішень в ЄС (замість нинішнього, де враховували «питому вагу» економік країн-членів, перейти до процедури, за якої кількість голосів від кожної країни було б пропорційно її населенню). Проте після приходу до влади в Іспанії уряду соціалістів ця країна відмовилася від своїх намірів. Нова Конституція була підписана 29 жовтня 2004 р. у Римі. Для того щоб вона набула чинності, її мали ратифікувати парламенти усіх країн-членів. У деяких країнах цей процес відбувався шляхом всенародних референдумів. 2005 р. референдуми у Франції та Нідерландах відмовилися від Конституції. 2009 р. Конституцію нарешті (з деякими застереженнями — заборона на аборти) підтримали Ірландія та Польща.
- Інший шлях міжнаціональної інтеграції обрали в США (стратегія «плавильного котла»).

- **«Плавильний котел» (meltingpot)** — концепція, згідно з якою США представляє собою своєрідний «плавильний котел» (тигель), що перетворює представників різних етнічних груп на американців.
- **Етнічна міксація** — змішування різних етнічних груп і поява нового етносу (Латинська Америка).
- **Асиміляція** (від лат. *assimilatio* — злиття, уподібнення, засвоєння) — в етнографії злиття одного народу з іншим, що супроводжується втратою одним з них власної мови, культури, національної самосвідомості. Розрізняють природну асиміляцію, що виникає через контакт етнічно різнорідних груп населення, змішані шлюби і т. п., і насильницьку асиміляцію, характерну для країн, де національності нерівноправні.
- **Аккультурація** (лат. *accumulare* — накопичувати + *cultura* — обробіток) — взаємне уподібнення і пристосування різних культур народів і окремих явищ цих культур за умов домінування більш високорозвиненої культури народу.
- З іншого боку, активізується прагнення народів знайти національну самостійність (диференціація), протистояти експансії на/ держав.
- **Мультикультуралізм** — політика, спрямована на розвиток і збереження в окремо взятій країні та у світі в цілому культурних відмінностей; обґрунтовує таку політику теорія або ідеологія.
- Мультикультуралізм протиставляється концепції «плавильне горішче» (англ. *melting pot*), де передбачається злиття всіх культур в одну.
- **Націоналізм** — ідеологія, політика, психологія і соціальна практика відокремлення і протиставлення однієї нації іншим, пропаганда національної винятковості окремої нації.
- **Види націоналізму:** етнічний, державно-державний, побутовий.
- **Шовінізм** — крайня, агресивна форма націоналізму, названа так за ім'ям солдата Н. Шовена, палкого прихильника завойовницької політики Наполеона.
- **Дискримінація** (від лат. *discriminatio* — розрізнення) — обмеження (фактично чи юридично) прав будь-якої групи громадян за національною, расовою, статевою, релігійною ознаками. У галузі міжнародних відносин — надання громадянам і організаціям будь-якої держави менших прав і привілеїв, ніж громадянам і організаціям інших держав.

- **Сегрегація** (від пізньолат. *segregatio* — відділення) — політика примусового відокремлення будь-якої групи населення за расовою чи етнічною ознакою, одна з форм расової дискримінації.
- **Апартеїд** (мовою африканс *apartheid* — роздільне проживання) — крайня форма расової дискримінації. Означає позбавлення певних груп населення, залежно від їх расової приналежності, політичних, соціально-економічних і громадянських прав, аж до територіальної ізоляції. Сучасне міжнародне право вважає апартеїд злочином проти людства.
- **Геноцид** (від грец. *genos* — рід, плем'я і лат. *caedo* — вбиваю) — один із найтяжчих злочинів проти людства, винищення окремих груп населення за расовими, національними, етнічними або релігійними ознаками, а також навмисне створення умов існування, розрахованих на повне або часткове фізичне знищення цих груп, так само як і заходи щодо запобігання дітонародженню в їх середовищі (біологічний геноцид).
- Такі злочини в масових масштабах вчиняли гітлерівці під час Другої світової війни, спрямовані проти слов'янського та єврейського населення.
- У гітлерівській Німеччині було знищено в таборах смерті (Треблінка, Освенцім) близько 6 млн. євреїв. Цю трагедію назвали голокостом (від грец. «всезнищення через спалення»).
- **Голокост** (холокауст) (англ. *holocaust* від грец. *holokaustos* — спалений цілком) — загибель значної частини єврейського населення Європи внаслідок систематичного переслідування і знищення його нацистами та їхніми поібниками у Німеччині і на захоплених нею територіях протягом 1933-1945 рр.
- **Сепаратизм** (франц. *séparatisme* від лат. *separatus* — окремий) — прагнення відокремлення, відособлення; рух за відокремлення частини держави і створення нового державного утворення (сікхн, баски, таміли) або за надання частині країни автономії.
- **Ірредентизм** (від італ. *irredento* — незвільнені) — 1) ідея возз'єднання з основним ядром нації (ірландці в Ольстері), 2) політичний і суспільний рух в Італії наприкінці XIX — на початку XX ст. за приєднання до Італії прикордонних земель Австро-Угорщини з італійським населенням — Трієста, Трентіно та ін.
- Міжнаціональні конфлікти (у вузькому сенсі) відбуваються між державами або всередині конфедерації, яку складає низка політично самостійних країн, населених різними етносами. Міжетнічні конфлікти виникають всередині держави.

Причини міжнародних конфліктів

- **Міжнародний конфлікт** (у широкому сенсі) — це будь-яка конкуренція (суперництво) між групами — від протистояння за володіння обмеженими ресурсами до соціальної конкуренції — в усіх тих випадках, коли протистояння зумовлено етнічною приналежністю її членів.
- **Причини міжнародних конфліктів**
  1. **Економічні причини** — боротьба етносів за володіння власністю, матеріальними ресурсами (земля, надра).
  2. **Соціальні причини** — вимоги цивільного рівноправ'я, рівності перед законом в освіті, оплаті праці під час прийому на роботу, особливо на престижні місця в органах влади.
  3. **Культурно-мовні причини** — вимоги збереження чи відродження, розвитку рідної мови, об'єднання етносу в єдине ціле.
  4. **Конфесійні, релігійні відмінності.**
  5. **Історичне минуле взаємин народів.**
  6. **Етнодемографічні** — швидка зміна співвідношення численності контактуючих народів внаслідок міграції та відмінностей у рівні природного приросту населення.
- **Типи міжнародних конфліктів**
  1. **Конфлікти стереотипів** (етнічні групи чітко не усвідомлюють причини суперечностей, але щодо опонента створюють негативний образ «небажаного сусіда», вірмено-азербайджанський конфлікт).
  2. **Конфлікт ідей:** висунення тих чи інших домагань, обґрунтування «історичного права» на державність, на територію (Естонія, Литва, Татарстан).
  3. **Конфлікт дій:** мітинги, демонстрації, пікети, прийняття інституціональних рішень, відкриті зіткнення.

Способи розв'язання конфліктів:

- 1) позбавитися найбільш радикальних елементів або груп і підтримати сили, більш схильні до компромісів; важливо виключити будь-які чинники, здатні консолідувати конфлікуючі сторони (загроза застосування сили, наприклад);
- 2) застосування широкого спектра санкцій — від символічних до військових. Слід враховувати, що санкції можуть спрацювати на екстремістські сили, призвести до посилення конфлікту. Збройне втручання можливе лише в разі, якщо конфлікт, який набув форми збройних зіткнень, призвів до масових порушень прав людини;
- 3) поділ глобальних цілей на ряд послідовних завдань, які вирішують послідовно — від простих до складних;
- 4) запобігання конфліктам — сума зусиль, спрямована на те, щоб не допустити подій, що призводять до конфліктів.